

Succesele internaționale ale tinerilor interpreți deschid drumul spre

Înălțimi care se cer mereu recucerite

EXISTĂ cifre mai emoționante decât orice vorbă frumoasă despre înzestrarea și hărnicia, pasiunea și temeinica pregătire, sensibilitatea și voia — într-un cuvânt, despre valoarea tinerei noastre generații de cântăreți, instrumentiști și balerini: în competițiile internaționale ale anului 1976, școala interpretativă românească a cucerit 30 de premii și cinci mențiuni. Și există date statistice mai convingătoare, în expresia lor aridă, decât orice amplă și înflăcărată demonstrație cu privire la înflorirea fără precedent a talenților muzicale ale acestui popor și la impunerea lor în viața artistică mondială: numărul record de distincții dobândite anul acesta situează România pe locul al patrulea în lume, după U.R.S.S., S.U.A. și Franța, adică alături de două țări cu o populație de 11—12 ori mai mare și alături de o a treia, cu o tradiție muzicală cultă ce măsoară câteva veacuri în plus.

Fără îndoială, noua izbândă a artei românești se biză pe cea trăsătură esențială a spiritualității noastre care este vocația pentru frumos. Muzicalitatea înăscută a oamenilor de pe aceste meleaguri asigură apariția neîntreruptă de tineri dotați, pe care însă numai o școală competentă și exigentă îi poate transforma în adevărați artiști, conferindu-le profesionalismul și cultura indispensabile. Școala aceasta (o spun, prin calitatea lor, interpreții formați de ea în vremea din urmă) este astăzi capabilă să rivalizeze cu vechile și reputatele școli europene — și nu numai în domeniul cântului (unde pedagogia românească era demult recunoscută drept o forță), dar și în acela al pianului, al instrumentelor de coarde și, mai recent, al instrumentelor de suflat; iar robustețea ei este generată atât de existența unui front solid de veritabili maeștri (dascăli cu experiență, mulți dintre ei soliști de renume), cit și de faptul că dintotdeauna și începând de la cel dintâi nivel, al claselor elementare, învățămîntul nostru muzical a fost strins legat de practica de concert.

Acest din urmă aspect este de o importanță extremă, căci, după cum numai în contactul cu publicul valoarea unui interpret poate fi certificată, tot astfel, numai evoluția frecventă pe podium poate verifica progresul realizat în formarea sa ca artist și îi poate consolida calitățile fundamentale, definitorii pentru condiția lui de mediator între creator și public. În artă, o sin-

gură romantică — o execuție excepțională într-un concert de mare interes sau chiar câștigarea unui concurs internațional — nu aduce consecrarea pe viață; reușita se cere recedită, mereu pe un plan mai înalt — iar pentru aceasta e nevoie nu doar de studiu neobosit, ci și de o practică artistică susținută. Săptămîna trecută, o generoasă inițiativă a Filarmonicii „George Enescu” a reunit, într-un ciclu de trei recitaluri extraordinare încorporate Festivalului național „Cantația României”, pe 25 dintre laureații concursurilor internaționale din ultimii trei ani. Și iată că — dincolo de justificata satisfacție pe care a produs-o — această trecere în revistă a celor mai buni dintre cei buni a dezvăluit neașteptate diferențe de nivel artistic, care impuneau în destule situații o cotul altă ierarhizare decât aceea consfințită de numărul și valoarea laurilor obținute.

Au fost, mai întâi, tinerii care au impresionat printr-o surprinzătoare maturitate de gândire și simțire muzicală. Nu întâmplător, erau tocmai cei ale căror nume se întâlneau adesea pe afișele de concert: violoncelistul Mirel Iancovici, de astă dată de mare rafinament și poezie în Sonata de Debussy sau formația „Voces contemporane”, captivantă în Cvarletul nr. 7 de Sostakovič. Și iarăși nu întâmplător, unii dintre aceștia au atins punctul de maximă împlinire al evoluției lor în interpretarea partiturilor românești: violonistul Petre Csaba, profund și vibrant în Sonata a II-a de Enescu sau formația „Arpeggio”, sobră, interiorizată, meditativă în Cvarletul nr. 6 de Wilhelm Berger.

Au fost, apoi, cîțiva tineri cu iscusință și temperament de virtuozii autentici: pianistul Dan Atanasiu, dominind și conducind cu autoritate dezlănțurile de energie ale Sonatei a III-a de Prokofiev; violonistul Vladimir Nemțeanu, extrăgînd inteligent esența sensibilă din aglomerarea de efecte tehnice ale celei mai dificile piese scrise de Paganini — variațiunile Nel cor più non mi sento; mezzosoprană Mihaela Agachi și basul Mircea Simpetrean, realizînd aceeași performanță în două pagini similare, semnate de Rossini. Au fost însă alți interpreți care, din păcate, fie s-au lăsat furiați de aspectul motoric al partiturilor alese (ca în cazul pianistului Alexandru Preda) și au neglijat finalitatea lor expresivă, fie (ase-

meni pianistului Peter Groszman) copleșiți de dificultatea tehnică a lucrărilor, n-au mai găsit resurse pentru o comunicare în planul gândirii și emoției artistice.

Au fost, în sfîrșit, foarte mulți tineri (violoncelista Alexandra Guță, cornistul Nicolae Dosa, oboistul Aurel Marc, violonistele Mihaela Martin și Magda Sirbu, basul Mihai Panghe, trio-ul Steluța Radu — Adelina Opresan — Cristian Florea) sensibili și echilibrați, dovedind stăpînire deplină a instrumentului și a partiturii deopotrivă. Dar au fost și alții (exemplul violonistei Liliana Ciulei este cel mai grăitor) handicapați de o nesiguranță intonațională, de o lipsă de vigoare și de fior artistic pe care doar traciul le poate, parțial, explica. Traciul — aflat într-un raport invers proporțional cu frecvența și importanța aparițiilor pe scenă...

Să fie oare totuși insuficientă practica artistică pe care o fac tinerii noștri interpreți? Școlile, liceele și conservatoarele își au sistemul lor de „producție”, ce se constituie în adevărate stații muzicale, iar Filarmoniciile, Radioteleviziunea, Ateneul Tineretului programează sistematic noua generație de artiști. Și cu toate acestea talentele sînt atât de numeroase încît este imposibil să se asigure, anual, tuturor (sau cel puțin aceluia ce și-au demonstrat valoarea cucerind un premiu internațional) cele 5—6 prezențe în concert, absolut necesare unei evoluții favorabile a personalității lor artistice. Este o problemă foarte grea, careia răspunderea imensă față de viitorul artei interpretative românești cere să i se afle o cit mai grabnică rezolvare. Există atîtea localități în țară ce nu dispun de interpreți profesioniști și unde

organizarea periodică de recitaluri ar crea cu siguranță o viață muzicală tină și entuziastă; desigur, ar fi nevoie pentru aceasta de un sistem impresarial intern, cu oameni pricepuți și înimoși, care să asigure continuitatea unei astfel de acțiuni, cu efecte alt de însemnate pentru procesul de educare, de apropiere de artă și cultură a maselor. Pe de altă parte, în centrele muzicale, unde interesul publicului pentru recital ca formă de manifestare artistică este, după opinia mea, în scădere (cum altfel se poate explica slaba participare la cele trei programe ale laureaților, cînd, într-un concert cu Orchestra RTV de pildă, oarecîre dintre acești interpreți ar fi făcut să se umple pînă la refuz sala?) ar trebui inițiate noi acțiuni pentru a recăpăta atenția auditoriului, iar în rîndul acestora, pe unul din primele locuri s-ar cuveni să se situeze contribuția criticii muzicale, datorită în măsură egală față de arta noastră interpretativă și față de public să consenmeze succesele internaționale, să comenteze evenimentele consumate și să pregătească terenul pentru recepția celor viitoare. Ceea ce, din păcate, nu se face decât într-o proporție cu totul neglijabilă.

Or, prea multă muncă și prea multă dăruire s-a pus la temeliea fieceia dintre cele 35 de victorii (ca să vorbim doar despre anul ce se încheie acum), și prea mare este rezonanța mondială a acestora, ca să nu împărtășim tuturor sentimentul îndreptățit de mîndrie patriotică și să nu facem totul pentru a asigura cit mai curînd interpreților noștri publicul de care au nevoie și pe care-l merită cu prisosință.

Luminița VARTOLOMEI

GHEORGHE SPIRIDON: Oraș (Detaliu)

SCENA

IMPORTANTĂ RESTITUIRE

UN EVENIMENT pe scenele noastre: reprezentarea poemului dramatic al lui Lucian Blaga, Zamolxe. Fapta de cultură (căci nu altfel poate fi numită) aparține colectivului Teatrului Giulești, care a înțeles să își onoreze și în acest fel cartea de vizită — acum, cînd sărbătorește 30 de ani de la înființare.

Aparent sortit exclusiv lecturii în volum, teatrul lui Lucian Blaga relevă totuși resurse scenice, atunci cînd ochiul cititorului știe să descifreze în text nu doar ideile expuse poetic, ci și caracterul tensionant, dramatic, al acestei expunerii. Zamolxe este un tulburător eseu — mai corect spus: un eseu pe marginea unui mit. Sub forma unui (fîntîs și) splendid poem, dispus (formal) în dialoguri, Zamolxe apare ca (oricît de totcit prin întrebări) arăta pînă la urmă) o pledoarie pentru demnitate și luciditate. Substanța acestei pledoarii sprijinindu-se pe unul din marile mituri referitoare la civilizația dacică — ea dobîndește emoționante valențe. Zamolxe, omul care refuză zeii și refuză la rîndul său a fi considerat zeu; Zamolxe ca intruchipare a ideii de libertate chiar și cu sacrificiul vieții proprii; Zamolxe — expresie a unei concepții despre viață înțelegătoare ca refuz al dogmelor — iată cîteva din fertilele căi de înțelegere ce se oferă cititorilor sau privitorilor pieșei. Firește, deschiderea textului e mult mai amplă și nu trebuie, de pildă, să uităm, ca o posibilă interpretare, nici acest fulgurent „rezumat” călănescian al operei: «Zamolxe nu mai crede în zei... El însuși e divinizat, și cînd încearcă să-și dărîme statuia din templu mulțimea îl omoară, semn că ficțiunea a devenit mai puternică decât crezul ei».

Operă lipsită în formă de teatralitate, Zamolxe poate deveni, totuși, cu anume efort și cu anume invenție — o lucrare re-

prezentabilă scenic. O dovedește acest spectacol al trupei de la Giulești, conceput în regia lui Dinu Cernescu. Aș spune mai mult: că tocmai pretinzînd permanentă invenție pentru găsirea unei plauzibilități scenice a textului, piesa deschide, în felul ei, o capcană realizatorului. Aceea de a teatraliza excesiv, de a face mai vizibile „semnele” regizorale decât „semnele” textului, de a transforma reprezentarea doar într-un recital (fie el și remarcabil) de regie. Pe scurt: de a înfățișa un spectacol insistent

● „ZAMOLXE”

de Lucian Blaga

elaborat, ținîndu-l cîteodată la distanță pe spectator, care admiră (încîntat, e drept) „tracuri” regizorale ușor de amintit din alte spectacole ale regizorului. Este exact ceea ce se apropoia, în unele din momentele sale, montării semnate de Dinu Cernescu. Altfel însă, reprezentarea impune respect prin reliefația clară (poate ostentativ de clară, uneori...) a ideilor, printr-un patetism aspru (dacă se poate spune așa), prin excepțională plasticitate și forță de sugestie în „vizualizarea” unor momente (aici trebuie neapărat amintit și scenograful Mihai Mădărescu). Zamolxe, așa cum îl putem urmări în regia lui Dinu Cernescu, este, fără îndoială, un spectacol foarte personal, încercînd, ca întotdeauna în asemenea cazuri, acea ideală conciliere între un text dat și o viziune originală asupra lui.

În rolul titular, Gelu Nițu izbutește o creație remarcabilă (care trebuie remarcată, adică) prin exactitatea mijloacelor folosite.

Este, dacă nu mă înșel, momentul de desprindere a acestui tinăr și talentat actor din stadiul de promisiune și intrarea sa în zona atât de reconfortantă dar angajantă a certitudinii. Biruitorul, admirabilul biruitor al acestui spectacol mi s-a părut însă Constantin Cojocaru (Ciobanul), izbutind o creație deosebită (memorabilă scena în care e „convins” de Mag și de Vrăjitor că Zamolxe este zeu). Acest actor fragil la prima vedere are o forță dramatică neobișnuită. Corado Negreanu (Magul), Ion Vilcu (Vrăjitorul) și Ion Pavlescu (Cioplitorul) au „acoperit” cu siguranță și profesionalismul care le caracterizează fiecare apariție (fie ea numai de o scenă) partiturile incredinate. Irina Mazanitis și Jorj Voicu, în două apariții corecte, au întregit distribuția principalilor roluri. Spectacolul nu ar fi fost însă ceea ce este fără participarea altor douăzeci de actori care figurează, după caz, „osteniți”, „mulțimea” etc. Ei creează numeroase momente „de grup” care potențiază, armonice sau contrapunctice, momentele „solistice” ale protagoniștilor (trebuie remarcată, din grupul celor douăzeci, Ana Cîlcovian, într-o impresionantă scenă de boce). Orchestrat complex, spectacolul păstrează totuși o omogenitate exemplară și poate fi considerat cu adevărat o realizare de echipă. O echipă care, stimulată și dirijată cu precizie de regizor, a izbutit momente de teatru superior.

Zamolxe, pe scena Teatrului Giulești, are semnificația unei importante restituiri culturale. Ca spectacol, el este (chiar cu scîderile amintite) un incitant, original eseu scenic — fără îndoială cel mai valoros și important moment al stagiunii bucureștene pînă acum.

Aurel BĂDESCU

TELE-OBSERVATOR

Ore vesele

● EVIDENTE, adeseori remarcabile, eforturile redacției de varietăți de a fi prezentă, din ce în ce mai prezentă, mai variată prezentă, mai semnificativ prezentă. Chiar dacă umorul nu atinge întotdeauna calitatea dorită, chiar dacă satira mai pocnește dintr-un bici nu prea noduros „în week-end-ul de la sfîrșit de săptămîină”, ca să folosesc și eu vorbele unui cuplet, se simte o încordată strădanie de a relaxa și nu oricum și nu prin oricine, ci prin autori din ce în ce mai autorizați, prin glume din ce în ce mai inteligente. Actorii sînt tot cam aceiași — unii din ei n-am dori în rîndul capului să lipsească — dar cred că ar fi binevenită o infuzie cu tineri de calibrul întii (teatrul și filmul românesc au dat în ultimul timp cîteva revelații). Și nu numai cu tineri. Momentul e prielnic pentru o re-încercare de conversie a unor stele care mai cultivă prejudecata că micul ecran diminuează marea reputație. Poziția — se știe — nu este nouă. Cinematograful la începuturile sale a trezit aceeași mefiență în rîndurile actorilor reputați. Scăderea mefienței s-a făcut, în general, direct proporțional cu creșterea artistică a peliculelor, iar în destul de multe cazuri chiar mult mai repede. Iată deci un argument istoric. Este adevărat că reticiența unor foarte scrupuloși ștutori ai Thaliei față de emisiunile de divertisment mai are o explicație, trebuie să recunoaștem, destul de solidă: o serie de actori al căror nume a ajuns să reprezinte o garanție, din motive diferite, au ajuns să accepte orice ofertă cu ochii închiși. Să semneze ecureci în alb. Mergînd mereu „blind” unii, ce-i drept, au reușit, dar alții n-au reușit decît să nu mai prezinte o garanție. Intre acestea atitudine — s-o numim de autobagatelizare — și cealaltă atitudine — s-o numim de Greta Garbo — există un foarte mare spațiu de reflecție (în ambele sensuri).

Deocamdată să notăm ambițiile din ce în ce mai pronunțate în ceea ce privește textele, apelul la celebrități mondiale, la clasiici — și foarte insistențiu apel la scriitori contemporani: un Teodor Mazilu, inamicul nr. 1 al prostiei sub clar de lună, un Ion Băieșu care a făcut din numele Tanta și din numele Costel două hoboti naționale, un Valentin Silvestru, cel mai serios animator și organizator al risului, risul ca mod de a trăi deasupra propriilor sandale, risul ca refuz al nimicniciei.

Deocamdată să notăm căutarea febrilă a unor formule telegenice noi, recondiționarea inspirată a unor formule, care chiar dacă nu sînt inedite, revăzute cu talent și adăugite cu farmec, pot reapărea cu succes. Acest ultim cuvînt trebuie legat de recitalul lui Dem. Rădulescu. Acest actor a căpătat o asemenea forță de electrizare a ceea ce se numește marea publică, încît nu cred că această experiență — cum s-o numim? — s-o numim pornind de la cuvîntul cel mai des folosit în emisiunile sale — deci această experiență bibanescă ar putea să preocupe în modul cel mai serios și pe micul public, adică pe specialiști și nu numai pe cei de teatru, dar și pe acei care se ocupă de psihologia colectivă. Pe scena propriu-zisă, ca și pe scena vieții, carismaticul, „farmecul personal” devine din ce în ce mai apăsător un fenomen de proporții planetare, implicînd — se știe — nu numai domeniul muzelor, ci toate domeniile, inclusiv (sau poate mai ales) domeniul politic. Dar, firește, o asemenea problemă nu încapă în această colonie. Săptămîna aceasta roșul chenarului este să transmită multumiri tuturor aceluia care măresc cantitatea de ore vesele pe cap de telespectator.

Ecaterina OPROIU